

Kattenkarakters: Aangeleerd, genetisch bepaald of beide?
Sandra McCune, samengevat door Abe Holshuysen
(september 2008)

Is een huiskat (*Felis silvestris catus*) vriendelijker naar mensen als hij een vriendelijke vaderkat heeft en vroeg gesocialiseerd wordt? Sandra McCune van de Cambridge Universiteit in Engeland deed onderzoek. Zij vroeg zich af of zowel het aangeleerde als het erfelijke aspect even belangrijk is voor het krijgen van een vriendelijke kat. Dat blijkt inderdaad zo te zijn. Gesocialiseerde katten met een vriendelijke vader maken daarom de meeste kans op een makkelijk bestaan in onze maatschappij.

In eerdere studies werd vastgesteld dat vroege socialisatie (< 12 weken) belangrijk is voor de 'vriendelijkheid' van de kat. Eveneens was geconstateerd dat een vriendelijke kater meer kans geeft op vriendelijke nakomelingen. McCune keek voor het eerst naar beide aspecten: de vroege socialisatie én de vriendelijke vader. 'Socialisatie' werd in deze studie gedefinieerd als het wennen van kittens aan mensen. 'Vriendelijkheid' werd omschreven als de bereidheid om actief de nabijheid en/of het contact met mensen te zoeken.

Het onderzoek vond plaats in een experimentele setting op het Sub-Department of Animal Behaviour in Madingley, University of Cambridge, Engeland. Er deden zevenendertig kittens (negentien katertjes en achttien poesjes) mee aan het onderzoek. De kittens waren afkomstig van acht moeders en twee vaders. Het betrof twaalf verschillende nestjes. De moeders waren geen familie van de vaders. Van de vaders was er één als 'vriendelijk' (F) gedefinieerd. Deze vriendelijke vader zocht meteen contact als hij door een mens werd benaderd. Hij liet begroetingsrituelen zien zoals een hoge staart, 'kneden' met de pootjes en kopjes geven. De onvriendelijke vader (UF) deed dit alles niet. Als iemand hem benaderde trok hij zich terug in zijn hok, nam een lage houding aan, trok zijn staart onder zijn lichaam en vermeidde oogcontact. De moeders en haar kroost bleven samen tot de kittens twaalf weken oud waren. De verschillende nestjes hadden geen contact met elkaar. Ze konden elkaar wellicht horen en ruiken.

Het socialiseren van de dieren verliep als volgt. In de periode tussen de leeftijd van twee en twaalf weken was er regelmatig contact met een verzorger. Deze nam de kittens op schoot, aaide ze en praatte vriendelijk tegen ze. De moederpoes bleef hierbij aanwezig. De gesocialiseerde kittens vormden de S-groep. De niet gesocialiseerde kittens (de US-groep) hadden zeer weinig contact met mensen. Bij het voeden en schoonmaken was er even iemand in het hok maar deze persoon zocht geen contact met de poesjes. Uiteindelijk ontstonden er vier verschillende kattengroepen:

1. afkomstig van een vriendelijke vader/gesocialiseerd (F/S);
2. afkomstig van een vriendelijke vader/ niet gesocialiseerd (F/US);
3. afkomstig van een onvriendelijke vader/gesocialiseerd (UF/S);
4. afkomstig van een onvriendelijke vader/niet gesocialiseerd (UF/US).

Toen de dieren één jaar oud waren begonnen de onderzoeken waar het McCune eigenlijk om ging. Zij ging na welke reacties van de katten toegeschreven kon worden aan de vriendelijkheid van de vader en welke aan de vroege socialisatie. Hiervoor deed ze drie testen.

In de eerste test werd een kat benaderd door een bekende persoon: de FAT. Bij de tweede test was dit een vreemd persoon: de SAT. Bij de derde test werd er een vreemd voorwerp in het hok gezet: de Novel Box-test.

tabel 1: definities testvariabelen

Variabele	Omschrijving
te voorschijn komen	aantal seconden voordat de kat alle vier voetjes op de grond buiten de draagmand heeft
naderen binnen 1 meter	aantal seconden voordat de kat binnen de 1 meter cirkel op de vloer is
naderen binnen 50 cm	idem binnen de 50 cm cirkel
aanraken	aantal seconden voordat testpersoon of vreemd voorwerp (doos) voor het eerst is aangeraakt
kopjes geven	aantal seconden voordat testpersoon of doos voor het eerst een kopje krijgt
aantal kopjes	aantal keren dat testpersoon of doos kopjes krijgt
aantal keren in de doos	aantal keren praktisch helemaal in de doos
gedeeltelijk in de doos	aantal seconden voordat een gedeelte van de kat in de doos is
helemaal in de doos	aantal seconden voordat kat bijna geheel in de doos is
totale tijd in doos	aantal seconden dat kat bijna geheel in de doos is
totale tijd < 1 meter	aantal seconden dat kat bijna geheel binnen de 1 metercirkel is
aantal geluiden	aantal losse vocalisaties
verbergen	kat is gedeeltelijk verborgen achter nestrand of heeft zich erachter teruggetrokken
vluchtpogingen	kat doet wanhopige pogingen de testruimte te verlaten
lage houding	lijf en hoofd laag, vlak bij de grond, strakke houding
treden	kat treedt zijn pootjes in combinatie met ander vriendelijk gedrag

FAT

In de eerste test (FAT) betrad een voor de katten bekend persoon de testruimte. De katten kwamen er om beurten tien minuten bij. De onderzoekers maten de variabelen zoals deze in de tabel zijn aangegeven. De katten die goed gesocialiseerd waren en de katten afkomstig van de vriendelijke vader scoorden het hoogste op de meeste variabelen. Zo bleken deze katten significant sneller in hun benadering, het aanraken en kopjes geven bij de bekende testpersoon dan katten van de onvriendelijke vader. Ook maakten ze meer geluidjes en bleven ze langer binnen de één-meter cirkel. Zowel de dieren met de vriendelijke vader als de gesocialiseerde dieren gaven minder vaak angstig gedrag te zien. De katten met de vriendelijke vader verborgen zich minder frequent. Ook lieten zij veelvuldig gedragingen zien die bij ontspannen gedrag horen zoals 'kneden', hoge staart en kopjes geven. Bij de statistische analyse waren de dieren uit de F/US en UF/S groepen niet van elkaar te onderscheiden. Zij waren echter wel te onderscheiden van UF/US en F/S katten.

SAT

De tweede test verliep hetzelfde als de eerste. Het verschil zat hem in de onbekende persoon die ditmaal plaatsnam in de testruimte. Deze persoon kreeg instructies om zich niet met de kat te bemoeien en moest rustig in een stoel gaan zitten. De kat mocht niet rechtstreeks aangekeken worden. Bij binnenkomst werd het dier kort begroet. Dit gebeurde nogmaals als de kat de persoon naderde. In het algemeen waren de uitkomsten van deze test hetzelfde als bij de eerste test. Gesocialiseerde katten en katten van een vriendelijke vader benaderden de onbekende testpersoon sneller en bleven langer binnen de één-meter cirkel. Gesocialiseerde katten gaven ook eerder kopjes en maakten meer geluid.

Novel Box

De derde test (Novel Box) moest uitwijzen hoe de katten reageerden op een vreemd voorwerp in de testruimte. De onderzoekster vroeg zich af of een vreemd voorwerp (een houten doos) dezelfde

effecten op de katten zou hebben als een vreemd persoon. De doos had twee openingen waar de katten in en uit konden. Bij deze test bleken de uitkomsten heel anders dan bij de FAT en SAT. Socialisatie bleek nu geen invloed te hebben op het gedrag van de kat. Genetische afkomst wel. Katten die afkomstig waren van de vriendelijke vader benaderden de doos sneller en vaker en gingen er meer en sneller in dan de katten van de onvriendelijke vader. McCune concludeerde dat het socialisatie-effect specifiek voor mensen geldt en dat het genetische effect meer algemeen is. De onderzoekster stuitte bij deze laatste test overigens op een interessant probleem. Zij was steeds uitgegaan van de definitie van 'vriendelijkheid' zoals bij vroeger onderzoek was omschreven. Tijdens het socialiseren van de kittens was het haar opgevallen dat de katten van de vriendelijke vader op de schouder van de verzorger klommen. Dit gedrag had meer iets 'brutaals' dan 'vriendelijks'. De bevindingen tijdens de Novel Box-test leken haar ideeën over deze brutaalheid te bevestigen. Het snelle benaderen en onderzoeken van het vreemde voorwerp leek vooral op brutaal gedrag en niet zozeer op vriendelijk gedrag. Een brutale kater zou dus vaker brutale kittens voortbrengen. De onderzoekster veranderde in dit onderzoek de definitie niet.

Het onderzoek van McCune liet zien dat de gesocialiseerde katten met de vriendelijke vader (F/S) beter uit de testen kwamen dan de katten uit één van de drie andere testgroepen. Uit de Novel Box-test bleek dat socialisatie op mensen zich niet uitbreidt naar vreemde voorwerpen maar het genetische effect (de vriendelijkheid van de vader) wel. De onderzoekster concludeerde daarom dat het enerzijds voor onze huiskatten belangrijk is dat zij in hun prille jeugd goed gesocialiseerd worden. Anderzijds is de genetische komaf van de vaderkat eveneens belangrijk voor het welzijn van katten in onze maatschappij. Katten worden tenslotte regelmatig geconfronteerd met vreemde mensen zoals de dierenarts of vreemde situaties zoals een kennel. Gesocialiseerde katten met een vriendelijke vader hebben het in dergelijke situaties het makkelijkst. Voor fokkers zou het daarom van belang zijn om hun kittens zowel goed te socialiseren als naar de genetische achtergrond van de ouderdieren te kijken.

Origineel artikel: The impact of paternity and early socialisation on the development of cats' behaviour to people and novel objects.

Sandra McCune, Sub-Department of Animal Behaviour, University of Cambridge, Madingley, Cambridge CB3 8AA, UK. Applied Animal Behaviour Science 45 (1995) 109-124

Samenvatting geschreven door Abe Holshuysen

Met toestemming overgenomen van Tinley.